№ 36 Մարտի 9 (21) 1879 Մարտի 9 (21) № 36

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվանը 6 ռուբլի

Թերթը դուրս է գալիս ամեն շաբաթվա մեջ։

Ստացողներին դրվում են ամենայն անհրաժեշտ գրքեր։
Redactor Proprietaire „Masis"

ՄԱՍԻՍ

Խմբագրատունը բաց է առաւաւոտեան 10—2 ժամ
(Թաղի Կիրակի և տան տիրոջից)։

Ձեռագրությունքն ընդունվում է ամեն յոգնակով

Ձեռագրությունների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կամաւորի հարցը ազգիրատարը։ — Նիւթեր ա ա ա ա ի ք ։ Նամակ Պարսկաստանից։ Նիւթեր ընտրեալ։ — Ա ի ր ա ա ի ք ։ Ա ա ա ա ի ք ։ Բնչպիսի՝ Թիւրքաստան։ — Մէյ։ Հեռագրիներ։ — Ցեղասպանությունքներ։ — Ցեղերեղագրեալ։ — Ի ա ա ն ա ա ի ր ա կ ա ն։ Հայ կիներ։

ԿԱԹՈԼԻԿ ՀԱՅԵՐԻՆ ԱՂՕԹԱՏՈՒՄԸ

Երբ հիշենք թիւրքիատում հայ-կաթոլիկների ազգութատումը, սկզբից նրա մէջ ամբողջ ժամանակութիւնը կատարվում էր հայերէն լեզուով։ Փոքր առ փոքր մեր կաթոլիկ հայերը խորշելով իրանց ազգութիւնից, սկսեցին իրանց ոչ թէ հայ, այլ վրացի առնուանել, թէև նրանց մէջ ոչ մի վրացի երբէք չը կար և մինչև այժմ ամբողջ թիւրքիատում ոչ մի վրացի կաթոլիկ չը կայ,—նրանք սկսեցին մոցնել իրանց ժամանակութեան մէջ վրաց լեզուն։ Երբ բացվացան թիւրքիատում լիհայցիներ, փրանսիսցիներ, իտալիացիներ և կաթոլիկ գերմանացիներ, նոյն եկեղեցու ժամանակութեան մէջ մոցնվեցաւ և լատինական լեզուն։

Ընդհանրապէս թիւրքիայի կաթոլիկ ազգեցութեան մէջ տիրապետում են այժմ երեք լեզուներ՝ լատինները, վրացիները և հայերը, թէև կաթոլիկներից ոչ մինը չէ ուզում խոստովանվել թէ հայ է։

Վերջապէս հռոմէական կաթոլիկները ուզեցին ունենալ իրանց սեփական կաթոլիկ ազգութատուն, որտեղ ժամանակութեան մէջ գործածվէր միմիայն լատինական լեզուն։ Նրանք հասան իրանց նպատակին։ Թիւրքիատումեան ստանալով կառավարութենից, նրանք գրատական միջոցներ ժողովեցին և հիմնեցին իրանց սեփական եկեղեցի թիւրքիայի Կոնկիա անուանված քաղաքում։

Վերջին ժամանակները հայ կաթոլիկների թիւը թիւրքիատում սկսեց աճել։ Էրզրումցիներից, Խարբերդցիներից և ուրիշ գաւառական քաղաքներից մեր քաղաքը եկած կաթոլիկ հայերի թիւն աւելացաւ այն կաթոլիկ հայերը, որոնք զանազան գործերով մեծ բազմութեամբ գալիս են այժմ Կոմկաեան մայրաքաղաքը։ Խուստանդին միացած նոր նահանգներից։

Այս այդ կաթոլիկ հայերը մոլորված ճանապարհին։ Նրանք ամբողջ թիւրքիատում չունեն մի ազգութատուն, որտեղ եկեղեցական ժամանակութիւնը կատարվէր իրանց մայրենի լեզուով։ Նրանք ստիպված են գնալ կամ լատինական կաթոլիկ եկեղեցի, կամ վրաց կաթոլիկ եկեղեցի։

Մենք երբեմն, որտեղ զնուած են հայ-կաթոլիկները, նրանք իրանց եկեղեցական ծէսերը և աղաւորութիւնները իրանց մայրենի լեզուով են կատարում։ Հայ-կաթոլիկ եկեղեցին ամեն տեղ պահպանեց իր ազգային յատկութիւնը. ոչ մի տեղ հայ-կաթոլիկները չեն մոցրել իրանց եկեղեցու ժամանակութեան մէջ լատինական կամ մի այլ լեզու....

Հարաւակը պատահեց միմիայն թիւրքիատում։ Մահտարակ ամեն գաւառութեան թիւրքիայի հայը մեծ հակառակ ունի գէպի իր ազգութեան սրանալը....

Այդպիսով թիւրքիայի հայ-կաթոլիկը հանգիստաց բառ թիւրքիայի հայ.... Ասայց, ինչպէս ասացինք, ասորաստանի կաթոլիկ հայերը այժմ մոլորված ճանապարհին, լատինական իրանց սեփական ազգութատուն, զրկված մայրենի լեզուով կատարվող եկեղեցական ժամանակութիւնից։

Մենք լաւ ենք որ այդ տեսակ խառն ու շփոթի դրութիւնը չը դիմանալով, Մխիթարեան ուխտին պատկանող կաթոլիկ հայերի քահանան, հայր Ղազարը, թիւրքից թիւրքիայի և հեռացաւ Ղրիմ։

Կաթոլիկ հայերին որոնք կամենում են պահպանել իրանց եկեղեցու մէջ իրանց ազգային, մայրենի լեզուն կը մնայ միայն ներքը անել, թէ որ արել են մեր քաղաքի լատինական, ասորաստանի կաթոլիկները, փրանսիացիներ, իտալացիներ, լեհացիներ ու գերմանացիներ, այն է թիւրատութիւն խնդրել իրանց սեփական ազգութատուն կառուցանելու, միջոցներ ժողովել և իրագործել իրանց մտադրութիւնը։

Մենք հաստատած ենք որ նրանց չեն պակասի նիւթական միջոցները այս բարի գործի համար, մենք հաստատած ենք որ և հայ լուսաւորչականները իրանց

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՅ ԿԻՆԸ

Ինչպէս է այն առանցքը, որի շուրջը պտտվում է քաղաքակրթությունը։

Ազգասիրական առաջին տարիներում հարցի քննությունը առնվի տեսակետներով և անոնցին տեսակցութեան նեղ շրջանում, նրան թիւրա տակաւ են դուրս թողնում կիրէ։ Նա ասում, պատճառը կամ գտնում է գնում։ Մինչև պատա. սխանը սիմաստը կամ մեր հարանների մեջ իր հնան են ցնցում Ազգային հանգամանքներում հասկանալի է մանկական հարցի բարդանալ է մանկական հարցի բարդանալ։ Այս առանցքում ես նպատակ չունեմ պատասխանել այն մեծագոյ, թէ հարցանողներ ցանկանում էր բարդությունը կամաց է բարդանում։ Բայց մի և նույն մանկական պէտք է նկատել, որ սիրահարությունների համար բաւական մանկական ու ազատությունը հարցուց է, որտեղից գտնվեն է գնդացրի կինը։ Ցանկան և մինչև ուշադրությունը հնչատրությունն չէ գրաւում *) Գնդացրում կինը ապրման սեռերվում է, որ ուրիշ ժամ-

*) Բայց գրաւելիք, ընտանիքը ապրելիք թիւրա բարդությունն և հասատատն հնարանների վրա է կոգորվում, որ կինը չէր կարող թիւրքի վարքի սեր ցնցիր։

Ամբողջ թիւրքիայի կաթոլիկ ազգեցութեան մէջ տիրապետում են այժմ երեք լեզուներ՝ լատինները, վրացիները և հայերը, թէև կաթոլիկներից ոչ մինը չէ ուզում խոստովանվել թէ հայ է։

Վերջապէս հռոմէական կաթոլիկները ուզեցին ունենալ իրանց սեփական կաթոլիկ ազգութատուն, որտեղ ժամանակութեան մէջ գործածվէր միմիայն լատինական լեզուն։ Նրանք հասան իրանց նպատակին։ Թիւրքատութիւն ստանալով կառավարութենից, նրանք գրատական միջոցներ ժողովեցին և հիմնեցին իրանց սեփական եկեղեցի թիւրքիայի Կոնկիա անուանված քաղաքում։

Վերջին ժամանակները հայ կաթոլիկների թիւը թիւրքիատում սկսեց աճել։ Էրզրումցիներից, Խարբերդցիներից և ուրիշ գաւառական քաղաքներից մեր քաղաքը եկած կաթոլիկ հայերի թիւն աւելացաւ այն կաթոլիկ հայերը, որոնք զանազան գործերով մեծ բազմութեամբ գալիս են այժմ Կոմկաեան մայրաքաղաքը։ Խուստանդին միացած նոր նահանգներից։

Բայց պէտք է նկատել և այն, որ քաղաքների մոլորությունը առաջանում պատճառվում է այն ցնցիրներում, որտեղ հնում են քաղաքներից և

Նրա թագավորությունը ժամանակավորապես կարողացավ Նապատանեն իրանց կամքին ենթարկել ապա գոմիլի գիտաստորությունը իրագործելու։

Մենք լսում ենք որ շուտով գալու է մեր քաղաքը ամրոցը Լյոզանից յարգված Մանվանոա Տոյ-կամիզիկ նպատակոսը։

Էհա այդ պատուելի և ազգասէր մարդու ապնուությամբ թիւրիմի կամիզիկ Տոյերը կարող էին իրագործել իրանց օրուան փափաքը։

Դ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍԻԼԻՍՏԻՆ

ՆԱՄԱՅ ՄՈՍԿՈՎԻՑ

—

13 մարտի

Մոսկվայ քաղաքում յայտնիներգանի վիճակն չատ լաւագի ապր հայ քաղաքացիներց խումբը բարեգործական նպատակով հեղինակագրել է «Ռուսաց Ազգայ» և «Նոր Էջ» թերթերում։ Հեղինակագրումը ապ. պ. Շաքիանցի տակը և առաջարկում հարա յայտնվանքով է գլուխ հինգ։ Ազգայ է ընդամենը 100 ռուբլի, որը պիտի է բաժանեն անգրագիտ գաղթականների ամենաչքաւոր ազգայիներին։ Դանկին հեղինակների պատճառով չատերը գոյան են Ռեալիզի և հիմա տեղ լինելը գոյան ապր գոմարի կրկնագրումը հասարակաց։ Հասարակությունը գոհ է Ռեալիզի և խնդրեցել է. որ խումբը ապնում մեծ պարան էլ մի գանի հեղինակներ ապր գոմարի գոյանալ ինչպես հասարակ ինչպես գոյանալ։ Ինչ ինչ ինչ գոյանալ գոյանալ գոյանալ

[illegible] մարմին և պարտիզպանություն։ — Անգլիական [illegible]։ — Թիւրքիոյ. Հայերը և քիւրտերը։ — Ալբանիա։ — Հայաստանի գրաքննիչը։ — Ազգաբնակչութիւն։ — Հայերէն տարրը ամենաուշ մեր թուականում մանանաւանդ Ռուսաստանի հասարակաց։ — Խաղաղասէր հասարակաց։ — Զէլիմանեան։ — Նոյնպէս, լիներ, ուսումնարաններ և գրաւոր տարրերի տեղագրութիւնը։ — Հայոց Ազգութիւն ունէր։ — Ելիցս, գիտեր հայոց պատմութիւնից. հարցութիւնն քաղաքականութիւն և կրօնական հարցերը։ — Ինչի հայերը թիւրքերուց պակաս ուժեղ են թուով։ — Հայ մանանաւանները։ — Գիւղերի և թիւրքերի յարաբերութիւնը ցեղերի հայերը։ — Հարցերը և հայերին յարաբերութիւններ։ — Գիւղ։ — Թիւրքաց տրէնգներ և թիւրքաց կամաւորականութիւն։ — Բնակչի կոնցիլ։ — Ներդրեալի անհանգստութիւնը հայերի յարաբերութիւնների մասին։ — Ներդրեալների քաղաքական տեղը։ ցենցերը և ազատասիրութիւն, որպէս պարտական ազգերի գիւղաքաղաքներ։ — Հայոց բնաւորութիւնն յարմանիչ մի գիտ. խորագոյ, կամաւորական մարդասէրն փոխանակ ցինիսմ գնում։

—

Ներկայ Ազգերուն գաղափարութիւնն համար ասուածները ծանօթում են «Մշակի» խմբագրատան, «Նիհիլիստներ»ի գրաքննութեան մէջ և Ազգասէրների շնորհիւ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԲԻԼԳԻԱ

Բելգիոյի լրագրները գեռ անխնայ պատերազմում են տարբերութեան առաջն հարցի վերաբերութեամբ։

Ռանգաբի անդրադարձումներ լրագրների առաջին ազատաբանները են քաջաւոր ազատութեան լրագրների ցրիներ։ Տեսակ քիչ մի և առաջ այդ լրագրներից մէջը «Courrier de Bruxelles» գեռ նիրբերով մի քանի ազատաբար լրագրների այն խարդերը, որոնք լսուանել էին այն միջոցը, քիչ ինքնուրոյն անձնաւորութիւնը։ Ինչպէս ասում է Հոգալին յարաբերութիւններ։ — Բելգիա։ — Բելգիայում ազատ և քիչ-լրագրի յարաբերութիւնը ցեղերի հարցը։ — Հարցերի և հարցերի յարաբերութիւններ։ — Բելգիա։ — Թիւրքաց տրէնգներ և թիւրքաց կամաւորականութիւն։ — Բնակչի կոնցիլ։ — Ներդրեալի անհանգստութիւնը հարցերի յարաբերութիւններ։ — Ներդրեալների քաղաքական տեղը։ ցենցերը և ազատասիրութիւն, որպէս պարտական ազգերի գիւղաքաղաքներ։ — Հայոց բնաւորութիւնն յարմանիչ մի գիտ. խորագոյ, կամաւորական մարդասէրն փոխանակ ցինիսմ գնում։